

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാസമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

|| ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ||

ഭരതേന കൈകേയോ ധിക്കാരണം താം പ്രതി മഹതോ രോഷസ്യ
പ്രകടനം ച

ശ്രുത്യാ ച സ പിതൂർവൃത്തം
ഭ്രാതരൗ ച വിവാസിതൗ |
ഭരതോ ദുഃഖസന്തപ്ത
ഇദം വചനമബ്രവീത് || 2.73.1 ||

കിം നു കാർയം ഹതസ്യേഹ
മമ രാജ്യേന ശോചതഃ |
വിഹീനസ്യാഥ പിത്രോ ച
ഭ്രാത്രോ പിതൃസമേന ച || 2.73.2 ||

ദുഃഖേ മേ ദുഃഖമകരോ -
ർവ്രണേ ക്ഷാരമിവാദദാഃ |
രാജാനം പ്രേതഭാവസ്ഥം
കൃത്യാ രാമം ച താപസം || 2.73.3 ||

കുലസ്യ ത്വമഭാവായ
കാലരാത്രിരിവാഗതാ |
അംഗാരമുപഗൃഹ്യ സു
പിതാ മേ നാവബുദ്ധവാൻ || 2.73.4 ||

മൃത്യുമാപാദിതോ രാജാ
 ത്വയാ മേ പാപദർശിനി |
 സുഖം പരിഹൃതം മോഹാത്
 കുല്യേന്ദ്രിൻ കുലപാംസനി || 2.73.5 ||

ത്യാം പ്രാപ്യ ഹി പിതാ മേദ്യ
 സത്യസന്ധോ മഹായശാഃ |
 തീവ്രദുഃഖാദിസന്തപ്തോ
 വൃത്തോ ദശരഥോ നൃപഃ || 2.73.6 ||

വിനാശിതോ മഹാരാജഃ
 പിതാ മേ ധർമവത്സലഃ |
 കസ്മാത് പ്രവ്രാജിതോ രാമഃ
 കസ്മാദേവ വനം ഗതഃ || 2.73.7 ||

കൗസൽയാ ച സുമിത്രാ ച
 പുത്രശോകാദിപീഡിതേ |
 ദുഷ്കരം യദി ജീവേതാം
 പ്രാപ്യ ത്യാം ജനനീം മമ || 2.73.8 ||

നന്വാർയോപി ച ധർമാത്മാ
 ത്വയി വൃത്തിമനുത്തമാം |
 വർതതേ ഗുരുവൃത്തിജ്ഞോ
 യഥാ മാതരി വർതതേ || 2.73.9 ||

തഥാ ജ്യേഷ്ഠാ ഹി മേ മാതാ
 കൗസൽയാ ദീർഘദർശിനി |
 ത്വയി ധർമം സമാസ്ഥായ
 ദഗിൻയാമിവ വർതതേ || 2.73.10 ||

തസ്യാഃ പുത്രം മഹാത്മാനം
 ചീരവൽകലവാസസം |
 പ്രസ്ഥാപ്യ വനവാസായ
 കഥം പാപേ ന ശോചസേ || 2.73.11 ||

അപാപദർശിനം ശൂരം
 കൃതാത്മാനം യശസ്വിനം |
 പ്രവ്രാജ്യ ചീരവസനം
 കിം നു പശ്യസി കാരണം || 2.73.12 ||

ലുബ്ധായാ വിദിതോ മന്യേ
 ന ത്യേഹം രാഘവം യഥാ |
 തഥാ ഹ്യനർഥോ രാജ്യാർഥം
 ത്യയാജ്ഞിതോ മഹാനയം || 2.73.13 ||

അഹം ഹി പുരുഷവ്യാഘ്രാ -
 വപശ്യൻ രാമലക്ഷ്മണൗ |
 കേന ശക്തിപ്രഭാവേണ
 രാജ്യം രക്ഷിതുമുത്സഹേ || 2.73.14 ||

തം ഹി നിത്യം മഹാരാജോ
 ബലവന്തം മഹൗജസം |
 ഉപാശ്രിത്യോഭൃദ് ധർമാത്മാ
 മേരുർമേരുവനം യഥാ || 2.73.15 ||

സോഹം കഥമിമം ഭാരം
 മഹാധൂർയസമുദ്യതം |
 ദമ്യോ ധൂരമിവാസാദ്യ
 സഹേയം കേന ചൗജസാ || 2.73.16 ||

അഥവാ മേ ദവേച്ഛക്തി -
 ര്യോഗൈഗർബുദ്ധിബലേന വാ |
 സകാമാം ന കരിഷ്യാമി
 ത്യാമഹം പുത്രഗർഭിനീം || 2.73.17 ||

ന മേ വികാങ്ഷാ ജായേത
 ത്യക്തും ത്യാം പാപനിശ്ചയാം |
 യദി രാമസ്യ നാവേക്ഷാ
 ത്വയി സ്യാൻമാത്യവത് സദാ || 2.73.18 ||

ഉത്പന്നാ തു കഥം ബുദ്ധി -
 സ്തവേയം പാപദർശിനീ |
 സാധുചാരിത്രവിഭ്രഷ്ടേ
 പൂർവേഷാം നോ വിഗർഹിതാ || 2.73.19 ||

അസ്തിൻ കുലേ ഹി സർവേഷാം
 ജ്യേഷ്ഠോ രാജ്യേഭിഷിച്യതേ |
 അപരേ ഭ്രാതരസ്തസ്തിൻ
 പ്രവർത്തന്തേ സമാഹിതാഃ || 2.73.20 ||

ന ഹി മന്യേ നൃശംസേ ത്യാം
 രാജധർമ്മവേക്ഷസേ |
 ഗതിം വാ ന വിജാനാസി
 രാജവൃത്തസ്യ ശാശ്വതീം || 2.73.21 ||

സതതം രാജപുത്രേഷു
 ജ്യേഷ്ഠോ രാജാഭിഷിച്യതേ |
 രാജ്ഞാമേതത് സമം തത് സ്യാ -
 ദിക്ഷ്യാകുണാം വിശേഷതഃ || 2.73.22 ||

തേഷാം ധർമൈകരക്ഷാണാം
 കുലചാരിത്രശോഭിനാം |
 അദ്യ ചാരിത്രശൗടീർയം
 ത്യാം പ്രാപ്യ വിനിവർതിതം || 2.73.23 ||

തവാപി സുമഹാഭാഗേ
 ജനേന്ദ്രകുലപൂർവകേ |
 ബുദ്ധിമോഹഃ കഥമയം
 സംഭൃതസ്ത്വയി ഗർഹിതഃ || 2.73.24 ||

ന തു കാമം കരിഷ്യാമി
 തവാഹം പാപനിശ്ചയേ |
 യയാ വ്യസനമാരബ്ധം
 ജീവിതാന്തകരം മമ || 2.73.25 ||

ഏഷ ത്വിദാനീമേവാഹ -
 മപ്രിയാർഥം തവാനഘം |
 നിവർതയിഷ്യാമി വനാദ്
 ഭ്രാതരം സ്വജനപ്രിയം || 2.73.26 ||

നിവർതയിത്യാ രാമം ച തസ്യാഹം ദീപ്തതേജസഃ |
 ദാസഭൂതോ ഭവിഷ്യാമി സുസ്ഥിതേനാന്തരാത്മനാ || 2.73.27 ||

ഇത്യേവമുക്ത്യാ ഭരതോ മഹാത്മാ
 പ്രിയേതരൈർവാക്യഗണൈസ്സുദംസ്താം |
 ശോകാർദിതശ്ചാപി നനാദ ഭൂയഃ
 സിംഹോ യഥാ മന്ദരകന്ദരസ്ഥഃ || 2.73.28 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
 അയോധ്യാകാണ്ഡേ ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ||